

Alexandre Dumas ml.

Protektor a
pretendent.

 Knizky.sk

PROTEKTOR A
PRETENDENT.

VESELOHRA V JEDNOM
JEDNÁNÍ.

ALEXANDRE DUMAS ML.

Protektor a pretendent. by eknizky.sk is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Osoby

vii

Hostinská jizba s pohledem na Temži. Troje dvěře. Vlevo v předu krb, vedle něho stůl a stolice. Vpravo stolice.

Výstup 1. <i>Korbel vlevo, George vpravo současně vcházejí.</i>	3
Výstup 2. <i>Karel a Betty vlevo vstoupí. George. Korbel.</i>	7
Výstup 3. <i>Vévodkyně v prostém obleku cestovním vpravo vstoupí. Předešlí.</i>	9
Výstup 4. <i>Korbel. Richard. Vévodkyně. Karel. Později George. Ku konci Betty.</i>	15
Výstup 5. <i>Betty. Richard. George.</i>	23
Výstup 6. <i>Vévodkyně. Richard. Později Karel.</i>	25
Výstup 7. <i>Betty. Předešlí.</i>	31
Výstup 8. <i>George a Bichard vstoupí vpravo. Karel. Betty. Potom vévodkyně. Později Korbel.</i>	33

Výstup 9.	43
<i>George s pravé strany. Předešlí. Potom Betty.</i>	
Výstup 10.	45
<i>Korbel. Stráž. Lid v pozadí. Předešlí.</i>	

Osoby

Richard Cromwell, protektor Anglie.

Karel II., pretendent.

Vévodkyně z Yarmouthu.

George, námořský důstojník.

Korbel, hostinský.

Betty, jeho dcera.

Strážník.

Lid.

Děj v malém přístavu na ústí Temže.

Rok: 1659.

Hostinská jizba s pohledem
na Temži. Troje dvéře. Vlevo
v předu krb, vedle něho stůl
a stoličky. Vpravo stoličky.

Výstup 1.

Korbel vlevo, George vpravo současně vcházejí.

Korbel (v ruce džbánek, mluví do kulisy).
Ano, dceruško, ještě džbánek!

George. A druhy pro mne, otče!

Korbel. Aj, aj, ranní hosté. Pan důstojník?!

George. Toužící po džbáнку z rukou
rozmilé Betty.

Korbel. Vezmi jen zavděk tímto. (Nalévá.)

George. Však jenom prozatím. Nuže,
ťukněme si

Korbel (ťuká). Na tvé zdraví a tvůj účet.
Myslil jsem, že jsi s lodí svou v Holandsku.

George. Jsme zase nazpět. Nu, otče
Ondřeji, je Betty zdráva?

Korbel. Jako ryba ve vodě.

George. Výborně. Však hlavní věc: ptal se
dnes po mně někdo?

Korbel. Ani živá duše. Cekáš někoho?

George. Nikoli. (Stranou.) Opozdil se.

Korbel. Co říkáš?

George. Nic. (Stranou.) V noci chtěl
opustit Londýn.

Korbel. Co povídáš ?

George. Nic. Nevím, co ti napadá.

Korbel. Napadá mi, že něco brumláš. Ven s tím! Něco se kuje.

George. I co ti napadá!

Korbel. Ano, kuje. Nějakou dobu už to zas vězí v povětrí. Víš, že se nebojím, ano, to dobře víš, a přece se třesu na celém těle.

George. Před čím?

Korbel. Což vím? ale třesu se, je tak dusno, jakoby naší republice hrozila bouřka. A ty víš, synu můj, že vedle úřadu a přesvědčení svého vždycky patřím ku vládnoucí straně, v tom jsou hospodští jako úředníci.

George. Ku které straně patříš teď?

Korbel. K žádné, a zde to vězí. Aby d'as do těch rozbrojů! Když vládl Karel I., byl jsem královským ; když ho odpravili a přišel Cromwell, byl jsem republikánem, po jeho smrti šel jsem s parlamentem, a když konečně nastoupil Cromwellův syn Richard, volal jsem: „Ať žije Richard !“ Zrovna tak bych volal: „Ať žije ten či onen!“ Však jsem proto hostinský, abych lidem života přál.

George. A čeho vlastně se bojíš?

Korbel. Kdybych věděl! A kdo vůbec ví něco v tomhle čase? Říkají každé ráno: protektor Richard bude králem, a každý večer: král Karel II. bude protektorem. Řekni mně, při kom jen stát?

George (ukazuje na stůl). Vždyť máš noviny.

Korbel. Ano, z těch se toho dovím! Poslouchej tedy. (Čte z jedněch novin.) „Pretendent žije v zátíší Haagském u své přítelkyně, vévodkyně z Yarmouthu. Celá Anglie po něm touží.“ (Mluví.) A zde. (Vezme jiné noviny a čte.) „Kdyby se pretendent odvážil vkročit na půdu anglickou, všecko povstane proti němu.“ (Čte z jiných novin.) „Richard Cromwell ubíjí naši svobodu jako někdy otec jeho.“

(Mluví.) A zde. (Čte z druhých novin.) „Šlechtný Richard hájí naši svobodu jak někdy otec jeho.“ (Mluví.) Vidíš, a takhle vždycky souhlasí!

George. Dobrý Richard! Jedinou chybu má, že je tak mírný. Co se narozmýšlel, nežli přijal hodnost protektora! A řádný muž jako on, bez vášně a ctižádosti, oblaží jistě vlast, bude-li tato jenom chtít.

Korbel. I což, vlast chce vždycky, kdyby jen vlastenci chtěli! A co ty, tys pro Richarda, není-li pravda?

George. Z mládí byli jsme přátelé; on byl mým zastáncem, a co mám, tím jsem zavázán jemu. (Ohlíží se ven.) Ale kde mešká ?

Korbel. Poslyš, hochu, nedělej tajnosti: ty někoho čekáš.

George. Nuže ano, čekám; přítele z Londýna. Prokaž mu, prosím, všecku čest.

Korbel. Snad někdo z družiny protektora?

George(s úsměvem). Možná.

Korbel. Vznešená osoba? — Hej, Betty! Betty! *Betty*(uvnitř). Tak pak mě nechte, pane!

Korbel. Co se tam děje? (Volá.) Betty!

Výstup 2.

Karel a Betty vlevo vstoupí. George. Korbel.

Karel(za Betty). Zůstaň, milé dítě!

Betty.Nikoli! — Co žádáš, tatínku ?

Karel(jako dříve). Ale poslyš jen —

George.Co jest?

Betty.Aj, George!

Korbel(vstupuje mezi Karla a Betty). Co se líbí?

Karel.Pouhá maličkost: z vděčnosti za dobrou snídani chtěl jsem tomu nevinňátku stisknouti trochu ruku —

Betty.A to říkáte chtěl ? Ruku mám celou červenou. (Stranou.) A ten prsten!

Karel(pokračuje). Dát hubičku na důkaz uznání.

Korbel.Takovou minci nebereme. Kdybyste ostatně zaplativ účet z vděčnosti mnechtěl obejmout —

Karel.Děkuji, zůstanu nevděčným.

George.Chce se snad pánu účtovat se mnou?

*Karel.*Námořský důstojník! Vaše jméno, pane ?

*George.*Tuším že je na mně, žádat vaše.

*Karel.*Jste velmi zvědav.

Korbel(krotí *George*-a). Nějaký obchodník z Walesu; čeká na podloudné zboží.

*George.*Tedy podloudník. To je věcí strážných, to se mne netýká.

Karel(stranou). Po čertech pyšni jsou moji důstojníci !

*George.*Leč by se líbilo slečně Betty — ?

*Betty.*A proč ne? pán je zdvořilý, a hubička žádné neštěstí, (šeptem.) Žárlivce!

*George.*Ovšem, taková hubička, (šeptem.) Koketo !

*Korbel.*Aj, aj!

*Karel.*Pan důstojník má zde práva?

*Korbel.*Nemá ještě, ale bude míti: stane se mým zetěm.

Karel(stranou). Jaká škoda!

Výstup 3.

*Vévodkyně v prostém obleku cestovním vpravo vstoupí.
Předešlí.*

Vév.(vstupujíc). Pane hostinský!

Karel(stranou). Vévodkyně!

*Vév.Jsem zde dobře „u modrého vola“?
(Spatřivši Karla, stranou.) Aj, král!*

*Korbel.K službám, mylady, zelený vůl, to
jsem já.*

Betty(přistoupíc). Mylady přeje si pokoj?

*Vév.Opravdu, cesta mne velmi unavila;
však ruším nerada zábavu slečny s panem
důstojníkem.*

*George(s úsměvem). Nahradíme si ji
později.*

Karel(stranou). Na to se podíváme!

Korbel.Mylady přichází —

Vév.(hledíc na Karla). Z Londýna.

*Korbel.Co nového? Vládne ještě
protektor, anebo utržil —*

*Vév.Nevím, co protektor utržil, dbám jen,
abych utržila za své krajky.*

Karel.Máte krajky? V tom se znám.

George. Jakožto podlounník.

Vév. Pán je podlounník? To si slovíčko promluvíme — (přikročí ke Karlu) nehrozí-li prozrazení.

Karel. Země se hemží podlounníky, a pan důstojník —

George(zaměstnán s Betty). Nevidí křivé cesty.

Korbel. Nevytrhujte se, lidé. Hospodští a podlounníci přejou si. Pojdte, děti!

Betty. Připravím pokoj.

George. Půjdu do přístavu. (Stranou.) Snad že tam čeká, (šeptem Korbeloví.) Kdyby se někdo ptal — *Korbel.* Dobře, dobře.

Betty(tiše ke Karlovi). A váš prsten, pane ?

Karel(vida, že jej vévodkyně pozoruje, taktéž tiše).

Ticho, až později.

Korbela Betty(odejdou).

George(odchází, stranou). Prokletý podlounník!

Karel(stranou). Prokletý důstojník!

Vév.(když jsou sami). Sire !

Karel. Ano, milá vévodkyně, mluvmе о svém podlounnictví, hahaha!

Vév.Smějte se jenom, Sire, já trnu
ouzkostí.

Karel(lehkovážně). A proč ?

Vév.Obávám se, Sire, že jste nečas
přistál na půdu Anglie. Na vaši hlavu je cena.
K tomu jsem byla právě v Londýně,
nepoznána —

Karel.Kdo by poznal krásnou vévodkyni v
této maškaře! Krajkářka! hahaha!

Vév.A vaši stoupenci, jimž jsem se proje-
vila, dvořané vašeho otce —

Karel.Těší se na nový dvůr, není-li pravda?

Vév. A málo dbají nového krále. Všickni
odmítli pomoc. Popraviště, na kterém skonala
otec váš, nešťastný Karel I., neláká
spiklence. Chtěli by stát okolo trůnu, avšak
aby vztýčili jej, jsou příliš zbabělí.

Karel.Ale lid je pro mne!

Vév.Lid je pro mír, blaho a štěstí, ty mu
slibuje každá strana. Byl však ten lid tak
často šizen, že už nevěří žádné.

Karel(ve smíchu). Aj což, ošidíme ho ještě
jednou.

Vév.O to se snaží strany také.

Karel.Mnoho slíbím, zapřísáhnu, splním
pak ale co se dá.

Vév. Druzí to činí také.

Karel. Ale já, Karel!

Vév. Ovoce ještě nedozrálo.

Karel. Dozraje!

Vév. Ale jen časem a slunečnem! Probůh, Sire, buďte opatrným! Jestli se slovem, pohledem prozradíte — snad se to již stalo, vy jste tak bezstarostný.

Karel. Ve vaší blízkosti starosti mizí.

Vév. Tak pak slyšte. Když jsem opouštěla ráno Londýn, město se divně rojilo; jedny těšila, druhé strašila blízká bouře. Víte již, Sire, že se v politice jedni smějou, kdy druzí plácí. Ke komu se nakloní zdar, kdož to ví? Proto zde čekejme, až přijdou zprávy.

Karel. Dobrá, čekejme. (Posadí se.)

Vév. Tonu v úzkosti při pomnění na bednu s mnoha sty výtisky vašich podobizen. Vyslala jsem ji, abych Angličany seznámila s vaší vznešenou tváří. Dosud ji znali jen z karikatur —

Karel(vstane). Jak byly některé směšny, hahaha!

Vév. A bedna ta nedošla, bojím se neštěstí.

Karel. Ach, vy se bojíte stále.

Vév. Za to vy bohužel nikdy.

Karel. A což Richard Cromwell ?

Vév. Skrý vá se po delší čas jako někdy jeho otec.

Karel. Tyran jest jako on!

Vév. Náhledy o něm se různí. Každý ho soudí dle svých přání, všickni na něho doléhají. Ostatně prý je poctivý —

Karel(nedbale). U státníka to chyba.

Vév. Hlavní je teď, abychom nabyli půdu v lidu; každý, i nej menší dobře poslouží.

Karel. Vévodkyně, vy budete mým ministrem.

Vév. Proč ne? proč by nemohla žena být ministrem, když je tak mnoho ministrů-žen.

Karel. Řekněte, ministrů-bab.

Vév. Zkrátka tedy: obratně a trpělivě získáme davy. Co do mne, neváším obětí. Tak jsem na lodi za noční jízdy poznala mladíka, který, těžkopádný a vlašný jak byl, kořil se mi. Je prý londýnský sládek, velmi vážený ve městě. Nebavil mne, ale snesla jsem jej. Kdož ví? právě takoví účinkují na lid.

Karel(směje se). Účinkují! chmelem a ječmenem! A čeho jste dosáhla?

Vév.(vidouc vstupující). Ticho !

Karel(s lehkou úklonou usedne na právo).

Výstup 4.

Korbel. Richard. Vévodkyně. Karel. Později George. Ku konci Betty.

*Korbel.*Jen dál, mylord, jen dál!

*Rich.*Nejsem mylord, příteli. (Odkládá plášť.)

Vév.(stranou Karlovi). Můj sládek!

*Karel.*Mnoho štěstí!

*Korbel.*Vaše Výsost ráčí pokoj ?

*Rich.*Bez Výsosti, dobrý muži.

*Korbel.*Ale George mi řekl —

*Rich.*George je mluvka a — aj hle, má společnosti! Těším se velmi.

*Vév.*Vzácný pane — (Pohlédne na Karla.)

Karel(vstává, stranou). A tak, máme získat lid! (Nahlas k Richardu.) Zdráv stůj, příteli!

*Rich.*Líbí se ?

Vév.(šeptem Karlovi). Ne tak.

*Karel.*Ty jsi londýnský sládek, jak mi vé — jak mi ta paní řekla? Ruku sem, sládku!

Rich.(odtáhne ruku). Připadá mi, že jsme spolu vědro portru ještě nevypili, já a — ty.

Karel. Líbí se ? (Šeptem vévodkyni.) Hrdý jako král, ten pan měšťan.

Vév.(taktéž, s úsměvem). Aj, Sire, dosud je více králem než vy.

Korbel. Jestli *ten* pokoj, Jasnosti —

Rich. K d'asu s vašemi mylordy, výsostmi a jasnostmi. Nejste při smyslech?

Korbel. Prosím tisíckrát za odpuštění, ale George mi řekl, že Vaše — Vaše Milost ráčí být od stavu, že je známa s lordem protektorem.

Vév. Jakže?

Karel. S protektorem ?

Korbel. Že s ním i někdy mluví.

Rich. Aj té cti! vždyť mluví s každým. Proč také ne?

Korbel. Kdyby mu Vaše Milost ráčila vyřídít, že mu jsem, lordu protektoru, tělem a duší oddán — a toho druhého posílám ke všem rohatým, toho proklatého pretendenta.

Karel(ve smíchu). Krále Karla ?

Vév.(taktéž). Vždyť není ani králem!

Korbel. Který v Haagu s papeženci kuje pikle !

Rich. Dobře, nech již.

Karel. Pro něho vzkázání já přijmu.

Korbel. Pro koho?

Karel(na znamení vévodkyně se opanuje).
Pro pretendenta, ovšem jestli ho někdy spatřím.

Korbel. To se vám může stát, chystá se prý do Anglie. Však také mají na celém pobřeží rozkaz střežit pilně moře, a jestli vstoupí na půdu Anglie, bude to veselá honba.

Všickni(s rozličným výrazem). Jakže?

Rich.(ke vstoupivšímu George-ovi). Aj, příteli George!

George. Konečně!

Rich. Přicházíš vhod, abys mistru Korbelovi vyhnal ty lordy a výsosti, kteréš mu do hlavy nasadil. (Šeptem.) Brepto!

Korbel. Ano, což jsi mi neřekl — ?

George. Že čekám přítele.

Rich. Sládka, který je na koupi chmele.

Betty(vstoupí s levé strany). Pokoj pro dámu je připraven.

Vév. Výborně. (Ke Karlovi.) Koupíte tedy mé krajky ?

Karel. Shodněme se ! (Jde za vévodkyní, obraceje se.) Na shledanou, příteli sládku!

Vév. Na shledanou, pane společníku!

Rich. (pozdravuje vévodkyni). Krásná paní.

Vév. (odcházejíc ke Karlovi). Toho člověka musíme získat.

Karel(taktéž). Ten již je váš. Ó vy svůdkyně mého lidu! Hahaha ! (Odcházejí oba vlevo.)

Korbel. Já myslím — já myslím — že ani nevím, CO si mám myslit. (Odejde středem.)

Betty(stranou obracejíc prsten v ruce). Kdybych mu jen ten prsten — ale George je pořád zde. Zrovna tu musí vězet, když bych tak ráda vrátila prsten. (Odejde středem.)

George. Vaše Výsost, v této maškarě Richard Cromwell?

Rich. Ticho! už bys mne jednou byl prozradil.

George. Ale rcete přece —

Rich. Hned, ale dříve — (Ukazuje na levo.) Kdo jsou ti lidé?

George. Prokletý pašer a krajkářka.

Rich. Žínka ujde.

George. Ale —

Rich. K věci, máš pravdu. Milý George, viďíš protektora, který potřebuje tvé protekce.

George. V čem?

*Rich.*Lod' tvá kotví nedaleko?

*George.*Zcela blízko.

*Rich.*Tak že můžeš dnešní noci převézt někoho do Francie?

*George.*Jistě, a koho?

*Rich.*Mne.

*George.*Vás? Sira Richarda Cromwella?

*Rich.*Nech toho jména! Ano mne, a ještě jednou mne. Učinil jsem opatření, že můj odjezd teprva večer v Londýně poznají.

*George.*Váš odjezd?

*Rich.*Lépe řečeno útěk.

*George.*Probůh, před čím utíkáte ?

*Rich.*Před svým největším škůdcem, před vládnutím.

*George.*A co bude říše bez vás ?

*Rich.*To ví Bůh a dobrá hvězda Anglie!

*George.*Sotva to chápu.

*Rich.*A přece je to tak prosté. Víš, že jsem do smrti otcovy přebýval ve starém, osamělém zámku, kde jsme se poprvé viděli. Zde rostla má přirozená snivost, a když mi přišli se zájmy státu, utekl jsem — jako teď.

*George.*Však později —

*Rich.*Ano, později, později doléhaly na mne všechny strany: republikáni, královští a

papeženci, puritáni a jak se všickni jmenují. Jenom já — volali o přítrž — spasit mohu Anglii, potlačití bezvládí. Všickni se spojili, aby mne povýšili na stolec protektora. Nerad jsem opouštěl rodné kraje, ale je tak sladko býti spasením vlasti! Přišel jsem s nejlepším úmyslem, srdce a vůli dal jsem národu, chtěl jsem jenom štěstí jeho. Však podivilo, ctižádost se zavěsila na mé paty, také krasavice — samé Putyfarky — přísání rozkošné! Čtyry neděle mne zbožňovali, volali slávu, a já byl šťasten! Ale pak jsem viděl, že každá strana chtěla mít mě nástrojem, každé jsem sloužit měl, každé vůli plnit — a všecko jeden! Opřel jsem se, zazlívali mi, a že jsem sloužil prospěchu vlasti, nikoli různým stranám, pokazil jsem to se všemi. Konečně přišla vlastní rodina, chtěla statky a důstojenství, které jsem neměl na rozdání. Uvaž, jak mi bylo, mně, který miluji klid! Bránil jsem se, konečně jsem všecky hnál k ďasů; tu mi hrozili vržením do žaláře, k tomu začíná lid a vojsko. Vojsko, ta rozená šlechta, se vypíná, a lid — ach, lid jako vždycky neví co chce. Nuže, příteli, seč byly síly lidské, učinil jsem,

bojoval jsem do vyčerpání, ale již, vida nezbytí, ustupuji vládu šťastnějšímu. Bůh žehnej Anglii, já odcházím.

George. Ale vždyť vás všechno miluje!

Rich. Právě proto že mne milují, jdu teď; nechci, aby se kletbě naučili. Vidíš, je to také moudré, odcházeti v čas.

George. A přece řekli, že bažíte po koruně!

Rich. Po svobodě bažím, a tu nedávají koruny. Jiný na místě mém by se postavil a těm křiklounům ukázal by vůli, zbůjníky by potrestal ohněm a mečem; avšak mně není dáno rozsévati bouři; dlouho sváry hubily nešťastnou zem, ať ji usmíří vznešený duch, jemuž snad bral jsem místo. A co do mne, život je krátký, já ho neužil! Tedy dnes večer, příteli George, není-li pravda? Jenom ticho; neboť doví-li se toho někdo, davy mě nepustí. Však co je ti?

George(pohnut). Mně? Odpusťte. (Utírá slzy.)

Rich. Slzy, bloudku, když já jdu štěstí vstříc — kdybys věděl, jak rád opouštím Londýn; je mi tak volno z pouhého zdání

svobody, což teprv — (Vzdychne.) Nuže, příteli ?

George. Staň se vaše vůle! Poslechnu!

Rich. (podává mu ruku). Jsi věru první, a k tomu posloucháš nezištně.

George. (tiskna mu ruku). Ó mylorde!

Rich. I k ďasu s lordem!

George. Tedy Sire Richarde!

Rich. Nejsm Sir!

George. Ale —

Rich. Jmenuj mě přítelem a jednej co takový. Jsem zde jist do večera?

George. Za hostinského ručím, také za jeho dceru.

Rich. Za tu zvláště, není-li pravda? Aj, hochu, ty jsi zamilován.

Výstup 5.

Betty. Richard. George.

Betty(přiběhne). George! George ! (Uvidí Richarda a zarazí se.) Aj —

*Rich.*To je ona?

George(bera ji za ruku). Moje nevěsta.

Rich.(přistoupí). Nevěsta? Aj, tím líp. Máš dobrý vkus, milý hochu.

Betty(s úklonem). Služebnice! (Georgeovi tajně.) Je tu posel z lodi. Po celém břehu jde zatykač.

George(taktéž). Proč?

Betty(tíše). Nevím, zdá se to býti důležité.

George(hledě na Richarda). Pst!

*Rich.*Co je?

*George.*Přišel plavec s vyřízením, odpusťte! (Stranou.) Nerad bych jej děsil. (Nahlas.) Pojd', Betty. (Oba odejdou vpravo.)

Rich.(sám). Rádný hoch! Nežádal nic, dokud jsem v moci byl; na něj tedy mohu spoléhat. (Usedne vpravo.)

Výstup 6.

Vévodkyně. Richard. Později Karel.

Vév.(vstoupí vlevo, k sobě). Je sám.

Rich.(spatří vévodkyni). Aj, má rozmilá
společnice !

Vév.(tváří se, jakoby chtěla odejiti).

Rich.(zastoupí jí cestu). Krásná paní, kam
tak naspěch ?

Vév.(ukazujíc na škatuli, kterou nese).
Odpusťte, pane, mám v místě zákazníky.

*Rich.*Ó já jsem také zákazník!

*Vév.*Milujete krajky?

*Rich.*Ano, hodně průhledné na krku
spanilé dámy!

Karel(nespozorován vstoupí).

*Vév.*Jste dvorný.

Rich.(líbá jí ruku). Někdy.

Karel(vzadu, pro sebe). Kýho výra!

*Vév.*Dovolte —

*Rich.*Na vás je dovolit.

Karel(stranou). Všecko to líbá, jenom ne
já ! *Rich.*(spozoruje Karla). Co zase chce ten

pán? Vév. Je to můj přítel, a měl by také vaším přítelem býti.

Rich. Nejsem nepřitelem nikoho.

Karel. Pane sládku!

Rich. Jsi tuším podloudník. S kým obchodíš ?

Karel. Nyní s Hollandskem.

Vév. (s úmyslem). Kde viděl pretendenta.

Rich. (lhostejně). Tak ?

Karel. (důležitě). Ba s ním i mluvil.

Vév. (lehce). Princ není hrdý.

Rich. Obzvláště k dámám; je prý náramný hejsek.

Karel. (směje se). Tak se praví.

Vév. (těž se směje). To ho znáte.

Rich. Nesejde na tom. Ale kdyby ti zase do cesty přišel, řekni mu, když s ním mluvíš, že ta královská koruna, po níž tak baží, nestojí za práci, kterou si bere.

Karel. Sotva by uvěřil.

Rich. Stojí tak o korunu?

Karel. Pře velmi.

Rich. Mnoho štěstí.

Vév. Tomu se divíte?

Rich. Převelice.

Karel. Ó vy nevíte, co leží ve slově: král!

Rich. Pah! král nebo protektor, obojí stejné, obojí nicota!

Karel. Ó vám nelze chápat! štěstí, nosit korunu, vládnout velkému národu prostřed dvora, který vás zbožňuje! (Vždy vřeleji.) Ó vám nelze chápat! slast, kterou má vínek slávy a moci zářící kol hlavy panovníkovy! (Unesen.) Ó dal bych půl života, abych této hodnosti, koruny ztracené zase dobyl!

(Chvíli mlčení. Richard pozná Karla.)

Rich. (klidně). Jakže?

Vév. (dává Karlovi znamení).

Karel. (se vzpamatuje). Tak — tak řekl jednou pretendent.

Rich. Možná-li? A já nedám ani vlásek za svůj celý protektorát!

Karel. (najednou). Jakže?

Vév. (najednou). Jakže?

Rich. (trochu ironicky). Tak řekl jednou protektor.

Vév. Možná-li?

Rich. Čím více v koruně drahokamů, tím více váží. A ti dvořané, kteří se plazí a svíjejí, pokud lze něco vyplazit, toť havěť!

Karel. A státní pokladna, ze které štěstí čerpá ti lze?

Rich. Státní pokladna ? Tůně danaid, kterou země plní mízou životní. Je-li prázdná, křičí dvůr; je-li plná, křičí lid.

Karel. Lid? Ó lid je velký a šlechetný.

Rich. Lid je korouhvička, která se točí větrem, až zrezaví.

Karel. Mluvíte jako puritán, který odmítá trůn.

Rich. A vy jako papeženec, který jej hledá.

Vév. (směje se), Haha, sládek se s pašerem hašteří o politice.

Karel (vesele). Ba věru; vraťme se ke krajům. Ale přece tvrdím, pane sládku, že to nadšení, ve kterém jásá dav —

Rich. Rovná se pění mých sudů. Maličko, a najdete na dně kvas, hořký kvas.

Karel. A ta sláva, jež vás obklopuje, ty krásné dámy —

Rich. Jsou záletnice bez výminky.

Karel (šeptem k vévodkyni). Naráží na vás.

Vév. (taktéž). Trpíme spolu.

Karel (ve smíchu). Ze to neřeknete svému protektoru, aby druhému udělal místo!

Rich. Musel bych více nenáviděti toho druhého.

Vév. (polohlasně). Což abyste to zkusil?

Rich.Myslíte?

Výstup 7.

Betty. Předešli.

Betty(k Richardu). Dobře, že vás nalézám.

Karel.Aj rozmilá Betty!

Betty.Tak, jsem rozmilá? u vás?

Rich.Hledáte mne?

Betty.Ano. Jakýsi Tom se po vás ptá.

Rich.(stranou). Věrný můj sluha.

Betty.A pak vám vzkazuje George, že celé pobřeží od města Doveru je vzhůru, že jsou na stopě vzácné osobě, která se skrývá.

Karel(stranou). Oh!

Vév.(jej zadrží).

Rich.(stranou). Aby do toho!

Betty.Otec už běžel na strážnice, líkává, že je dobře novinám jít hned na kloub; já se třesu bázní.

Rich.Upokoj se, milé dítě, nic se nestane.
(Stranou.) Podívám se, co chce Tom.

Vév.A já roznesu své krajky. (Ke Karlovi šeptem.) Přitom vyzvím, co se děje.

Karel.Betty! džbánek piva, možno-li, z pivovaru toho pána. (Stranou.) Divný sládek!

Rich.(stranou, odcházeje). Spatný podloudník! (Vévodkyně odejde středem, Richard vpravo, a když Karel na levo chce odcházeti, zastaví jej Betty.)

Betty(rozpačitě). Pane.

*Karel.*I ta nevina! Pojd' pak blíže! Snad se mne nebojíš?

*Betty.*Trochu ovšem, avšak přes to jsem přišla —

Karel(vesele). Jaký to nápad!

*Betty.*Abych vám vrátila prsten, ježž jste mi vnutil na prst.

*Karel.*Je na něm dobře schován.

*Betty.*Nikoli, nepřijmu, co jsem nezasloužila. *Karel.*Aj, tedy zasluž si jej hubičkou!

*Betty.*Žádáte příliš mnoho; nechci jej. *Karel.*Muž jako já nebere dary nazpět.

Betty. Aděvče jako já nenosí, co mu nepatří.

*Karel.*Pozlob alespoň onoho bručouna důstojníka.

*Betty.*To si rozmyslím; je můj zaslíbený.

*Karel.*Aj což! Jemu příští slib a mně dnešní hubička. (Chce ji obejmout.)

Betty(křičí). Ne, ne a tisíckrát ne!

Výstup 8.

George a Bichard vstoupí vpravo. Karel. Betty. Potom vévodkyně. Později Korbel.

Betty(běží ke vstoupivším). Aj, George!

Karel.Zase ten! (Stranou.) Pravý osud!

George.Zase vy! U všech všudy —

Karel(pyšně). Líbí se ?

Bich.(zadrží George-a). George, příteli!

Vévodkyně(vstoupí středem, pro sebe). Co se tu děje?

George.Je to již podruhé, co chce líbat Betty.

Karel.A kdo vás volal?

George(pokročí ke Karlovi). Nestydatý!

Karel(taktéž). Ničemo!

Vév.(upustivši škatuli, rozdělí je). Velký bože!

George.Žádám zadostučinění.

Karel.Dostanete je!

Bich.Hlouposti!

Vév.Ovšem že. Nevinný žert! Někteří lidé mají ten způsob takto —

Karel.Zaháněti dlouhou chvíli.

George. Avšak jeho spády —

Betty(živě). Tenkrát vina jest má; chtěla jsem vrátit pánovi prsten, který — který ztratil.

Rich.(chce vzíti prsten). Zdá se býti skvostný.

Vév.(vezme lionem prsten). Podloudník někdy za babku koupí. (Dává prsten Karlovi.)

Karel. Opravdu za babku!

Rich.(stranou). Kámen se znakem Stuartů!

Korbel(vstoupí pobouřen s pravé Betty!
Ty můj Bože!

Betty. Otče!

George. Otče!

Vév. Co se stalo?

Korbel. O hrozné věci!

Rich. Vens tím!,

Karel. Vens tím!

Korbel. Všecko je na nohou, všude se hemží stráže! Vyslanec

George. Pretendenta ?

Korbel. Ba snad sám pretendents přistál na půdu anglickou!

Rich. Aj?

Karel(ve smíchu). Odvážil by se ?

Vév.K neuvěření!

Betty(zatím zvedla škatuli a položila na stůl).

Korbel.V Doveru chytili bednu s mnoha sty jeho podobizen, jedna jako druhá, teď je rozdávají místo zatykače.

(Karel a vévodkyně nepokojně na sebe pohlédnou, Richard je stopuje.)

George(ukazuje na svinutý papír v ruce Korbelově). Co je to?

Korbel.Právě takový obrázek, ještě zapečetěný. (Zlomí pečeť.)

George.Ukaž! (Chce rozvinouti podobiznu.)

Rich.(mu ji vezme a ustupuje od ostatních). Jeho podobizna? Snad že poznám — (Rozvine a prohlíží obraz.)

Vév. (stranou). Nebesa !

Rich.(dlouho hledí na obraz, pak stranou na Karla, polohlasně). Je to on!

George.(tlačí se okolo, aby spatřili obraz). Nuže ?

Betty.(tlačí se okolo, aby spatřili obraz). Nuže ?

Korbel. (tlačí se okolo, aby spatřili obraz).
Nuže ?

Rich.(rozhodně, rychle trhaje obraz).
Mazba tak nepodobná, že může způsobit
omyly.

*Korbel.*Ale —

*Rich.*Ani stín kresby! Na tomto základě
zatknete každého ! (Hodí kusy do ohně.)

Vév.(oddychne si).

Karel(stranou). Výborný muž!

Korbel(George-ovi stranou). Poslyš, ten je
mi podezřelý ! (Ukazuje na Richarda.) Aby
to princ — anebo král — slovem pretendent
byl!

George(taktéž). Všemohoucí Bože, jakýto
nápad! Probůh, mlč!

Betty(zvědavě). Co pak?

*Korbel.*Nic, pranic, já jen řekl.Všecku čest
před parlamentem, sláva protektoruale (k
Richardu obrácen) proto nejsem nepřitelem
toho dobrého pretendenta. Bože chraň,
nejsmjeho nepřitelem, naopak, jelikož on je
našpravím králem — *Korbel*(šeptem).
Nechjen člověk neví.

Karel(šeptemk vévodkyni)HlasLidu!

*Rich.*Příteli hospodo, džbánek piva.

George— (Šeptá mu něco.)

*George.*Nebesa!

*Betty.*Co se stalo?

*Rich.*Jděte, přátelé, jděte! (Ke Korbelu.) A vy, dobrý muži, nemluvte nesmysly, (šeptem k Betty.) Neopustte ho ani okamžik!

Korbel(dávaje na stůl pivo). Zde je pivo, Sire. Ve Francii tuším říkají monseigneur. (Stranou.) Už si to nedám vymluvit. Jen kdybych věděl, smím-li už volati sláva! A pak ďas ví — je už protektor, anebo ještě pretendent?

*Betty.*Tak pak pojd', otěe! (Odejdou středem. Richard provází George-a na právo.)

Vév.(co ostatní odcházejí, ke Karlovi šeptem). Bůh opatruj Váš Majestát!

Karel(taktéž). Jsem poznán.

*Vév.*Již ten prsten prozradil vás.

*Karel.*Chtěl jsem královsky odměnit.

*Vév.*To jste měl jenom slíbit!

Rich.(v pozadí pro sebe). Syn Karla I. a syn Olivera Cromwella pod jednou střechou! O té náhody ! (Nahlas, předstupuje.) A nyní

—

Karel(jda k němu). Statečný muži, jedině vám—

Rich.(staví se překvapeným). Co je vám ?

*Karel.*Vám jedině jsem zavázán — (Chce uchopit jeho ruku.)

Rich.(odtáhne ruku, stranou). Jsou ruce, které se nedotýkají.

*Karel.*Ale —

Rich.(lehce). Příteli, zde je špatné místo pro podloudníky.

*Vév.*Jakže ?

*Karel.*Co tím myslíte?

*Rich.*Myslím, že přijdou stráže. Což aby podvod váš odkryly?

*Vév.*Pane!

Rich.(otevře škatuli, kterou Betty na stůl postavila). Hezké vlákno, škoda že nepěkné předeno.

Karel(k vévodkyni). Nechce pochopit ! (K Richardu.) Ale ten obraz.

*Rich.*Byl špatný. Karel musí být o mnoho hezčí, aby se líbil spanilé vévodkyni z Yarmouthu. Proto je spálen. A teď buďte tak laskav a vizte tyto krajky. Potřebuji vaší rady, než koupí učiním.

Karel. Aj, chcete vyjednávat? *tajně* snad?
Ustupuji. (Jde ke atolu.)

Vév.(stranou). Třesu 80 !

(Přestávka. Richard se zahledí na Karla, pohledy jejich se potkají.)

Rich.(obraceje se k vévodkyni). Milostivá paní — *Vév.*Já? Co myslíte?

*Rich.*Ze nejste krajkářka, nýbrž krásná vévodkyně z Yarmouthu.

*Vév.*Probůh, mlčte.

*Rich.*A že pretendent Karel není daleko.

*Karel.*Pane!

Rich. *Já ho neznám, snímne jedním;* avšak vy, paní vévodkyně, slyšte: jsem klidný, bez vášně, bývám tak vždycky, ale zákon je přísný, strážte na blízku, a jediné slovo zahubí vás. (Pohnutí vévodkyně.) Já to slovo neřeknu.

Karel. Ó jak jste šlecheten!

Rich. Myslíte, příteli? Ale *vám, mylady,* řeknu, že je princ Karel větroplach, ztřeštěnec, který zahubí Anglii.

Karel. Myslíte, příteli ?

Vév. Anglii? Vždyť ji miluje, chce ji spasit.

Karel. Ano, to chce.

Rich. Zdaž je to spasení, když ji vrhá do

nových pŕetek? Je to spasení, když ji z víru do víru žene? Kdy má okřáti ubohá země, kdy se zvednouti z trosek, jestliže stranníky podkopána v bouři zmítali se nepřestane?

Karel(živě). A čí vinou?

*Rich.*Mluvím s mylady! A tyto strany nevidí, že chyby jedněch slouží za záminku k násilí druhých, a že tím způsobem svornost, mír a důvěra nikdy té zemi nevzejdou.

*Vév.*A proto princ uslyšel hlasu svých věrných —

*Rich.*Tito věrní žádného knížete neochránili pádu.

Karel(vzdychaje). Bohužel!

*Vév.*Ale zda nyní, v obecném bezvládí, v malomoci zákona je lid —

*Rich.*Šťasten, chcete říci? Není; ale věřte, bezvládí v lidu nekoření, a to zlo, které v dav nasely strany, zašlo by. Dejte přejiti stranám, a zase štěstí a mír zrodí se v lůně poctivé vlády.

*Vév.*To právě chceme.

*Karel.*Zajisté!

*Rich.*K čemu tedy tajná spiknutí? k čemu noční toulky? Chcete nás vydat občanské

válce, nepomýšlejíce, že jedna krůpěj prolité krve zatemní démanty koruny?

Karel. Přisám bůh, vy máte pravdu!

Vév. A kdo bude vládnout ?

Rich. To zná jen vládce nás všech! Nahnílé ovoce spadne, dobré dozraje časem.

Vév. A jestli naše nikdy nedozrá?

Rich. (krčí ramenama). Pak je nahnílé.

Karel. A kdo rozhodne o tom?

Rich. Země!

Vév. (krčí ramenama). Země?

Rich. Její přání rozhoduj!

Vév. My to přání předcházíme.

Rich. Ne tak, mylady, máte je očekávat.

Karel. (vesele). Příteli sládku, vy tedy radíte — ?

Rich. Vám? (Vesele.) Aj třeba; kdybych byl pa šer jako vy —

Vév. (netrpělivá). Ale pane.

Karel. Nechte jej. Kdybyste tedy byl pašerem ... ?

Rich. Nedával bych se v nebezpečí, že mne chytí; čekal bych klidně, až se uvolní přístav, a na mou čest, on se uvolní!

Karel. Vévodkyně, rcete to králi.

Rich. (s úsměvem). Prozatím pretendentu!

Nyní bych na vašem místě najal si rychle loď
a —

Vév. Opustil Anglii? Považte pak —

Rich. Vše jsem povážil.

Karel. Máte tu loď?

Rich. Pro sobe mám.

Vév. Vezmete nás s sebou.

Rich. Vezmu. (Stranou.) Divná to bude společnost.

Karel. Vyjste mne přesvědčil, *děkujívám.*
A teď než odjedeni, přátelsky sobě připíme.
(Nalévá do dvou čísi.)

Rich. Bud'si, však na čí zdar?

Karel. Já na váš, vy na můj!

Rich. Nikoli, na jeden oba! (Sejme klobouk.) Na zdar vlasti!

Karel(smekaje klobouk). Ano, vlasti!
(Venku hřmot.)

Výstup 9.

George s pravé strany. Předešlí. Potom Betty.

George(chvatně). Mylorde! mylorde!

Rich.Jsem hotov. Pryč!

George.Nemožno! Lid je vzhůru, všechny břehy obsazeny!

Vév.(k Richardovi). Ó vysvobodte nás!

Karel(důstojně). Ticho, mylady!

Rich.A proč?

George.Lid se dověděl, že zde bytují cizinci; mluví se o princí.

Vév.(stranou). Nyní jsme ztraceni!

Betty(rychle vstoupí). Strážě!

Všickni.Nebesa!

Vév.Pryč!

Rich.Nikoli, zůstaňte!

Karel.Jsem na vše připraven!

Výstup 10.

Korbel. Stráž. Lid v pozadí. Předešlí.

Korbel. Jen dále, pane desátníku! Neznám žádného z panstva.

Rich. (k vévodkyni). Nezapomeňte krajky!

Vév. (vezme škatuli).

Korbel (k Richardu). Mylorde, jsem celý bez sebe, avšak zákon velí, a pan desátník praví, že je zde vzácná osoba.

Desátník. Který z vás, pánové?

(Karel, který se posadil, vstává; vévodkyně ho zadrží; v tom předstoupí rychle Richard.)

Rich. Já. Vždyť vidíte, já, Richard Cromwell, lord-protektor Anglie.

Všickni. Protektor!

Karel. Richard!!

Vév. Richard!

Desátník. Ano, poznávám (s hlubokou úklonou) Vaši Výsost.

Rich. Přijel jsem na zapřenou. Mluvili o zradě, o špatném střežení břehů, chtěl jsem

vidět sám a jsem spokojen. (S příděchem ironie.) Země je střežena výborně!

Lid. Sláva protektorů!

Rich. A přece, pane desátníku, slídím líp než vy, neboť jsem ulovil — dva podloudníky. Zde vizte.

Vév. (vezme Karla za ruku).

Desátník. Tito ? (Přistoupí.)

Rich. (zadrží desátníka). Oba jsou z Francie. Ze nechci žalost nikoho, žádám, aby do vlasti své ihned vráceni byli. Na půdě francské je pusťte. (K vévodkyni.) Bohužel, jedete sami. (Nahlas.) George!

George. Mylorde!

Rich. Tobě ukládám splnění rozkazu. Kupce a krajkářku naložíš na koráb, a pak na moře! (K desátníku a k lidu.) A vy, přátelé —

Desátník. Půjdeme s Vaší Výsostí.

Rich. Děkuji. (Stranou.) Aby vás ďábel! Ó můj sen! (Nahlas.) Nuže, vzhůru do Londýna!

Všickni. Sláva Richardu!

Vév. (šeptem). Vy Richard Cromwell?

Rich. (taktéž). Bohužel, zase vládce, ješto není muže lepšího!

Karel(šeptem). Vy jste šlechetný muž, děkuji vám!

*Rich.*Dosavad nemáte zač.

Korbel(s mnohými poklonami před Richardem). Veliký protektore! jako jsem před chvílí volal: sláva Richardu! vezmi ďas pretendenta — tak jsem nyní —

*Rich.*To co jiní: synem chvíle. (Obrátí se.)

Karel(šeptem). Vévodkyně, zde jsme dohráli.

Vév.(taktéž). Navždy nikoli. *Vyčkati*, řekl sládek.

Lid(v pozadí). Urá protektoru!

Rich.(odcházeje obrátí se v pozadí a zvolna sejmuv klobouk hledí na Karla). Ať žije každý přítel vlasti !

Karel (který odcházel s Georgem vpravo, vysoko zvedne klobouk, nadšeně volaje). Ať žije vlast!

(Richard a *Karel* pohlédnou na sebe, *Karel* se ukloní, vévodkyně vlaje šátkem.)

*Lid.*Urá vlasti!

(Opona spadne.)